

رابطه‌ی سبک‌های اسنادی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان سال سوم دوره‌ی متوسطه اول شهر همدان

نعمت اله معصومی*

دکتر مئیزه کرباسی**

دکتر منوچهر وکیلان***

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین ابعاد مختلف سبک‌های اسنادی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان سال سوم دوره‌ی متوسطه اول شهرستان همدان با توجه به متغیر تعدیل کننده‌ی جنسیت بود. روش پژوهش از نوع همبستگی است که به صورت پیمایش مقطعی صورت گرفته است. جامعه‌ی مورد نظر دانش‌آموزان سال سوم دوره‌ی متوسطه اول شهرستان همدان بودند که تعداد ۴۰۰ نفر از بین آنان به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. برای سنجش متغیر سبک‌های اسنادی از (ASQ) پرسشنامه سبک‌های اسنادی پترسون (۱۹۸۲) استفاده شد. داده‌های بدست آمده با استفاده از تحلیل رگرسیون چند متغیری و تحلیل واریانس چند متغیری تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌ها بیانگر این است که بین سبک‌اسنادی عام (کلی) در موقعیت‌های خوشایند و سبک‌اسنادی درونی در موقعیت‌های ناخوشایند با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود دارد. تفاوت دختران و پسران در سبک‌های اسنادی مثبت، منفی و سبک پایدار- ناپایدار در موقعیت‌های خوشایند معنادار بود. نتایج نشان دهنده‌ی ارتباط معنادار بین برخی از سبک‌های اسنادی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود و همچنین تفاوت دختران و پسران از نظر سبک‌های اسنادی معنادار بود.

واژه‌های کلیدی: سبک‌های اسنادی، پیشرفت تحصیلی، جنسیت

Email: Ahora12342@yahoo.com

Email: Drmkarbasi@yahoo.com

* کارشناس ارشد روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

** استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی همدان

*** استادیار گروه روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی همدان

مقدمه

پیشرفت تحصیلی به معنای مقدار یادگیری آموزشگاهی دانش‌آموزان به عنوان یکی از اهداف اصلی نظام‌های آموزشی از دیر باز مورد توجه دست اندرکاران تعلیم و تربیت و برنامه‌ریزان آموزشی قرار گرفته و در ارزیابی از عملکرد نظام‌های آموزشی نیز به عنوان یک شاخص مهم که نشان دهنده‌ی میزان کارایی درونی آن نظام آموزشی به کار می‌رود. به لحاظ اهمیت خاصی که موضوع پیشرفت تحصیلی برای دولتمردان و خانواده‌ها دارد همه ساله درصد قابل توجهی از درآمد ناخالص ملی هر کشور توسط دولت‌ها و درصد بالایی از درآمد خانواده‌ها صرف تعلیم و تربیت کودکان می‌شود. اما با این وجود هنوز هر ساله تعداد قابل توجهی از دانش‌آموزان دچار افت تحصیل می‌شوند. افت تحصیلی که به عنوان یک چالش و معضل، گریبانگیر نظام‌های آموزشی است (رضایی‌مقدم و رستمی، ۱۳۸۹) از نظر اقتصادی، اجتماعی، تربیتی و ... زیان‌های جبران‌ناپذیری را بر جامعه تحمیل می‌کند. بنابراین بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی به منظور جلوگیری از افت تحصیلی دانش‌آموزان یک ضرورت است. اما مسأله‌ی مهم این است که یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان یک موضوع چند وجهی است و از عوامل محیطی و انگیزشی مختلفی تأثیر می‌پذیرد. ابتداتحت تأثیر روانشناسی رفتارگرایی در بیشتر پژوهش‌ها عوامل محیطی مؤثر بر پیشرفت تحصیلی مورد پژوهش قرار می‌گرفت، اما با توسعه و گسترش نظریه‌های شناختی، عوامل انگیزشی و شناختی تأثیرگذار بر یادگیری بیشتر مورد توجه پژوهشگران واقع شده است. چنان که باتلر^۴ و وین^۵ (۱۹۹۵) انگیزش و شناخت را عمده‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر پیشرفت تحصیلی می‌دانند. در پژوهش‌های مختلف ارتباط بین انگیزش و پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفته است، آگوروگلو^۶ و والبرگ^۷ (۱۹۷۹) از جمع بندی نتایج پژوهش‌های مختلف، میانگین ضریب همبستگی بین انگیزش و پیشرفت تحصیلی را برابر با $+0/34$ اعلام نموده‌اند. همچنین بلوم^۸ (۱۹۸۲) نیز ضریب رابطه‌ی بین انگیزش و پیشرفت تحصیلی را $+0/50$ گزارش کرده است (سیف، ۱۳۸۹، ص ۲۴۶).

یکی از عوامل انگیزشی - شناختی که بر ابعاد مختلف زندگی انسان از جمله یادگیری و پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد اسنادهایی است که آنان درباره‌ی علل وقایع و رویدادهای زندگی از جمله موفقیت‌ها و شکست‌های خود می‌سازند. اسناد^۹ یا نسبت دادن اشاره دارد بر تفسیر و تبیینی که فرد برای علل رویدادها و نتایج اعمالش (موفقیت‌ها و شکست‌ها) برمی‌گزیند و از مهم‌ترین منابع انگیزشی انسان محسوب می‌شود (سیف، ۱۳۷۲، ص ۳۶۴). طیبی‌سوق و همکاران (۲۰۱۳) سبک اسنادی مثبت را یکی از عوامل پیش‌بینی‌کننده‌ی عملکرد تحصیلی می‌دانند. پیتریش^{۱۰} و شانک^{۱۱} (۲۰۰۲) معتقدند نظریه‌ی اسناد یک نظریه‌ی پدیدار شناختی است که اولویت و تمرکز بر روی برداشت‌هایی است که افراد از یک واقعه دارند. بنابراین برداشتی که فرد از علل موفقیت یا شکست خود در

^۴ - Butler

^۵ - Winne

^۶ - Uguroglu

^۷ - Walberg

^۸ - Bloom

^۹ - attribution

^{۱۰} - Pinterich

^{۱۱} - Shank

یک تکلیف دارد در انجام تکالیف بعدی بسیار مهم است. منابع اطلاعاتی گوناگونی برای ساخت اسنادها درباره‌ی تعیین کننده‌های علی رفتار در اختیار افراد وجود دارد اما بر اساس الگوی واینر^{۱۲} (۱۹۸۶، ۱۹۹۲) دو منبع کلی که در کسب اطلاعات افراد سهم عمده دارند عبارتند از نشانه‌ها و اطلاعات بیرونی و دانش و طرحواره‌های درونی (پیتتریچ و شانک، ترجمه‌ی شهرآرای، ۱۳۸۵، ص ۱۷۳). به عنوان مثال خدایاری‌فرد و همکاران (۲۰۱۰) دریافتند اسنادهای پدر و مادر برای وقایع مثبت و منفی زندگی با اسنادها و عملکرد تحصیلی فرزندان رابطه دارد.

واینر (۱۹۷۱، ۱۹۸۶) از تحلیل منطقی و تجربی اسنادهای مختلف الگویی ارائه داد و اسنادها را در سه بعد طبقه بندی کرد که نمایانگر ساختارهای علی هستند. بُعد مکان کنترل، بُعد ثبات و بُعد کنترل پذیری. راتر^{۱۳} (۱۹۶۶) نیز افراد را از نظر اعتقاد به مکان کنترل به دو دسته‌ی درونی و بیرونی تقسیم کرده است. افراد دارای مکان کنترل درونی موفقیت و شکست‌هایشان را به شخص خود، ولی افراد دارای مکان کنترل بیرونی موفقیت‌ها و شکست‌هایشان را به عوامل محیطی بیرون از خود نسبت می‌دهند. براندون^{۱۴} و همکاران (۲۰۰۲) در یک تحقیق طولی نتیجه گرفتند دانش‌آموزانی که وقایع منفی زندگی را به عوامل درونی یا پایدار نسبت می‌دهند از نظر توانایی تحصیلی در سطح پایینی قرار دارند در مقابل دانش‌آموزانی که وقایع منفی زندگی را به عوامل بیرونی و ناپایدار نسبت می‌دهند عملکرد تحصیلی آنها تحت تأثیر این رابطه قرار نمی‌گیرد.

پترسون^{۱۵} و همکاران (۱۹۹۳) نیز بر اساس نظریه‌ی درماندگی آموخته‌شده بُعد کلی - خاص را به ابعاد سبک‌های اسنادی اضافه نمودند. در بُعد کلی اسنادهایی که افراد می‌سازند همه‌ی جنبه‌های زندگی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد ولی در بُعد خاص اسنادهایی که افراد می‌سازند فقط جنبه‌ی خاصی را شامل می‌شود. بُعد کلی - خاص بُعد بسیار مهمی است زیرا آنچه که موجب درماندگی آموخته‌شده می‌شود بُعد کلی اسنادها است، یعنی تعمیم یک‌سری دلایل به موقعیت‌های دیگر.

در تقسیم بندی دیگری که سلیگمن^{۱۶} (۱۹۸۴) از سبک‌های اسنادی به عمل آورد آنها را در دو مقوله‌ی اسنادهای خوش‌بینانه و اسنادهای بدبینانه قرار داد. در سبک اسنادی خوش‌بینانه رویدادهای مثبت به عوامل درونی و در سبک بدبینانه رویدادهای منفی به عوامل درونی نسبت داده می‌شوند. گوردوا^{۱۷}، اوسین^{۱۸} و شویاکوف^{۱۹} (۲۰۰۹) در پژوهشی نتیجه گرفتند اسنادهای خوش‌بینانه برای وقایع خوب با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی ارتباط دارد (به نقل از گوردوا و اوسین، ۲۰۱۳).

در تحقیقات مختلف ثابت شده است ابعاد گوناگون سبک‌های اسنادی بر رفتار، عاطفه، انگیزش و باورهای افراد تأثیر گذار است. واینر (۱۹۸۶) از بررسی نتایج تحقیقات تجربی و همبستگی به این نتیجه رسید که بُعد منبع بیشترین ارتباط را با عواطفی مانند غرور و اعتماد به نفس، بُعد ثبات بیشترین ارتباط را با انتظارات پی‌امدی و بُعد کنترل پذیری بیشتر با هیجان‌ات و عواطف اجتماعی مانند احساس گناه و شرمندگی ارتباط نزدیکی دارد (پیتتریچ و

^{۱۲}- Winner

^{۱۳}- Rotter

^{۱۴}- Brandon

^{۱۵}- Petterson

^{۱۶}- Seligman

^{۱۷}- Gordeeva

^{۱۸}- Osin

^{۱۹}- Shevyakhova

شانک، ترجمه‌ی شهرآرای، ۱۳۸۵، ص ۲۰۹ و ۲۱۰).

از نظر ارتباط بین جنسیت با سبک‌های اسنادی و پیشرفت تحصیلی پژوهش‌هایی زیادی صورت گرفته اما نتایج متفاوت و گاهی متناقض گزارش شده است. هاف^{۲۰}، فریز^{۲۱} و هنوسا^{۲۲} (۱۹۸۲) در تحقیق خود دریافتند که از نظر سبک‌های اسنادی بین دختران و پسران تفاوتی وجود ندارد، گرچه در انگیزه‌ی پیشرفت میان دو جنس تفاوت‌هایی دیده می‌شود (معمدی شارک و افروز، ۱۳۸۹). پورمحمدرضای تجریشی (۱۳۸۸) در پژوهشی نتیجه گرفت که «متغیر جنس موجب تغییرات معنی‌دار در میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارای سبک اسنادی مثبت می‌شود، ولی در میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارای سبک اسنادی منفی تغییرات معنی‌داری ایجاد نمی‌کند». در یک پژوهش دیگری در مورد رابطه‌ی بین سبک اسناد با پیشرفت تحصیلی در دختران و پسران سال سوم دبیرستانی مشخص گردید که بین ابعاد سه‌گانه‌ی سبک‌های اسنادی دختران و پسران در موقعیت‌های شکست و موفقیت تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (به نقل از معمدی شارک و افروز، ۱۳۸۶). حال با توجه به اهداف فوق پژوهش حاضر به دنبال یافتن پاسخ برای سؤالات زیر می‌باشد:

۱. آیا بین سبک‌های اسنادی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟
۲. آیا دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر سبک‌های اسنادی با یکدیگر تفاوت دارند؟

روش

جامعه‌ی آماری این پژوهش دانش‌آموزان دختر و پسر سال سوم دوره‌ی متوسطه‌ی اول در نواحی یک و دو شهر همدان بودند که در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ در مدارس عادی دولتی و غیردولتی به تحصیل اشتغال داشتند و براساس آمارهای رسمی ۷۰۶۱ نفر می‌باشند. با توجه به تعداد افراد جامعه‌ی آماری براساس جدول کرجسی و مورگان در این پژوهش نمونه‌ای با حجم ۳۷۰ نفر لازم می‌باشد. اما با توجه به احتمال مخدوش بودن پرسشنامه‌ها و به لحاظ رعایت احتیاط تعداد نمونه به ۴۰۰ نفر افزایش یافت. برای انتخاب گروه نمونه از شیوه‌ی نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی مطابق با جدول ۱ استفاده شده است.

جدول ۱. نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی

نواحی	طبقه	جنسیت	آمار جامعه	نسبت	حجم نمونه
ناحیه ۱	برخوردار	دختر	۵۳۳	۷,۵۵	۳۰
		پسر	۶۷۷	۹,۵۹	۳۸
	نیمه برخوردار	دختر	۵۸۹	۸,۳۴	۳۳
		پسر	۶۰۸	۸,۶۲	۳۴
محروم	دختر	۵۰۵	۷,۱۵	۲۹	
	پسر	۴۸۶	۶,۸۸	۲۸	
	برخوردار	دختر	۵۹۱	۸,۳۸	۳۴
		پسر	۵۳۰	۷,۵	۳۰

^{۲۰}- Hugh

^{۲۱}- Frieze

^{۲۲}- Hanusa

ناحیه ۲	نیمه برخوردار	دختر	۵۸۳	۸,۲۵	۳۳
		پسر	۷۳۶	۱۰,۴۲	۴۲
	محروم	دختر	۶۲۳	۸,۸۲	۳۵
		پسر	۶۰۰	۸,۵	۳۴
جمع			۷۰۶۱	۱۰۰	۴۰۰

همان گونه که در جدول شماره ۱ مشاهده می شود مدارس تحت پوشش هریک از نواحی به سه طبقه‌ی برخوردار، نیمه برخوردار و محروم تقسیم شده و با توجه به جنسیت دانش‌آموزان نسبت هر طبقه از جامعه‌ی آماری محاسبه و حجم نمونه برآورد شده است.

پژوهش حاضر که از نوع پژوهش‌های کاربردی است به روش همبستگی و به منظور بررسی ارتباط بین ابعاد مختلف سبک‌های اسنادی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و تفاوت‌های جنسیتی از نظر سبک‌های اسنادی صورت گرفته است.

ابزار مورد استفاده پرسشنامه‌ی سبک‌های اسنادی (A.S.Q)^{۲۳} بود که این پرسشنامه در سال ۱۹۸۲ توسط پترسون، سمل^{۲۴}، وان بایر^{۲۵}، آبرامسون^{۲۶}، متالسکی^{۲۷} و سلیگمن ساخته شده است. این پرسشنامه دارای ۱۲ موقعیت فرضی است که نیمی از آن‌ها موقعیت‌های خوب و نیمی دیگر موقعیت‌های بد را شامل می‌شود. به دنبال ارائه‌ی هر یک از موقعیت‌های فرضی ۴ سؤال مطرح می‌شود که در سؤال اول از آزمودنی‌ها خواسته می‌شود علت اصلی حادثه را توضیح دهند و ۳ سؤال بعدی دارای طیف لیکرت ۷ قسمتی است که در دو انتهای این طیف دو سبک علی متضاد قرار می‌گیرد. سؤال اول بُعد درونی- بیرونی را، سؤال دوم بُعد پایداری- ناپایداری را و سؤال سوم بُعد کلی- خاص را می‌سنجد. پایایی پرسشنامه در مطالعات متعددی مورد بررسی گرفته است. پترسون و همکاران (۱۹۸۲) ضرایب پایایی تجارب مثبت را ۰/۷۲ و تجارب منفی را ۰/۷۵ گزارش نموده‌اند. پترسون، سمل، وان بایر، آبرامسون، متالسکی و سلیگمن (۱۹۸۲) میزان آلفای کرونباخ (شاخص همسانی درونی) برای سه زیر مقیاس منبع کنترل، ثبات یا پایداری و کلی بودن را بین ۰/۴۴ تا ۰/۶۹ گزارش کرده‌اند. منزو^{۲۸} (۱۹۹۹) ضرایب پایایی پرسشنامه را با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای سبک‌های اسنادی مثبت ۰/۷۶ و برای سبک‌های اسنادی منفی ۰/۸۱ گزارش نمود. ریویچ^{۲۹} (۱۹۹۸) پایایی خرده مقیاس‌های پرسشنامه (درونی- بیرونی، ثابت- متغیر، کل- خاص) را از ۰/۳۹ تا ۰/۶۴ گزارش کرده است. در داخل ایران نیز درباره‌ی پایایی پرسشنامه‌ی سبک‌های اسنادی تحقیقاتی صورت گرفته است. از جمله رجیبی و شهنی‌بیلاق (۱۳۸۴) در یک مطالعه‌ی مقدماتی به روش آلفای کرونباخ برای سبک‌های اسنادی مثبت ضریب ۰/۷۳، برای سبک‌های اسنادی منفی ضریب ۰/۶۲ و بری کل رویدادها ضریب ۰/۶۶ را بدست آوردند. همچنین جلیله‌بند (۱۳۸۰) طی پژوهشی ضریب آلفای کرونباخ را برای وقایع ناخوشایند درونی ۰/۵۳، وقایع خوشایند درونی ۰/۵۵، وقایع ناخوشایند پایدار ۰/۵۱، وقایع خوشایند پایدار ۰/۴۹، وقایع ناخوشایند

^{۲۳} - Attributional Styles Questionnaire

^{۲۴} - Semmel

^{۲۵} - Von Baeyer

^{۲۶} - Abramson

^{۲۷} - Metalsky

^{۲۸} - Manzo

^{۲۹} - Revich

عمومی ۰/۴۸ و وقایع خوشایند عمومی ۰/۵۰ اعلام نموده است. در پژوهش حاضر ضرایب پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای رویدادهای مثبت ۰/۷۵، رویدادهای منفی ۰/۶۷ و برای کل رویدادها برابر ۰/۷۳ و همچنین برای خرده مقیاس‌های درونی - بیرونی ۰/۵۳، ثبات یا پایداری ۰/۵۶ و کلی - اختصاصی ۰/۶۹ بدست آمد. پرسشنامه‌ی مذکور از نظر روایی ملاکی^{۳۰} و روایی سازه‌ای^{۳۱} دارای پیشینه‌ی طولانی است. در تحقیقی که توسط سلیگمن و همکاران (۱۹۸۲) انجام گرفت روایی سازه‌ای پرسشنامه به اثبات رسید. از تحقیقات دیگری که روایی پرسشنامه را اثبات می‌نماید می‌توان از تحقیق زولو^{۳۲} و سلیگمن (۱۹۸۵)، کامن^{۳۳} و سلیگمن (۱۹۸۵) و شالمان^{۳۴} و سلیگمن (۱۹۸۷) نام برد. همچنین رجبی و شهنی ییلاق (۱۳۸۴) با استفاده از روش تحلیل عاملی و با تحلیل مؤلفه‌های اصلی دو عامل سبک‌های اسنادی مثبت و منفی را از پرسشنامه استخراج نمودند.

در نمره‌گذاری این پرسشنامه برای موقعیت‌های خوشایند نمره‌ی ۱ بدترین و ۷ بهترین نمره است. ولی در موقعیت‌های ناخوشایند نمره‌ی ۱ بهترین و ۷ بدترین نمره محسوب می‌شود. از آنجا که سبک‌های اسنادی دارای سه بعد درونی - بیرونی، پایدار - ناپایدار و کلی - خاص است، نمره‌ی بعد درونی - بیرونی در موقعیت خوشایند از مجموع نمرات سوال اول موقعیت‌های مثبت تقسیم بر ۶ به دست می‌آید. نمره‌ی بعد درونی - بیرونی در موقعیت ناخوشایند از مجموع نمرات سوال اول موقعیت‌های منفی تقسیم بر ۶ به دست می‌آید. نمره‌ی دو بُعد دیگر نیز به همین شیوه محاسبه می‌شود. نحوه‌ی محاسبه‌ی نمره کل اسنادهای مثبت به این صورت است که نمرات تمام سوالات موقعیت‌های مثبت با هم جمع و حاصل به دست آمده بر تعداد موقعیت‌ها تقسیم می‌گردد. نمره‌ی کل اسنادهای منفی نیز به همین شکل به دست می‌آید. نمره‌ی کل رویدادها نیز از رابطه‌ی زیر به دست می‌آید: نمره کل رویدادها = نمره کل اسنادهای مثبت - نمره کل اسنادهای منفی. معیار پیشرفت تحصیلی نیز میانگین نمرات در امتحانات نوبت اول سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بوده که از مدارس محل تحصیل دانش‌آموزان دریافت شده است. در پژوهش حاضر برای توصیف داده‌ها از توزیع فراوانی، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی آمار توصیفی و برای آزمون فرضیه‌ها نیز رگرسیون چند متغیری و تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شده است.

یافته‌ها

از ۴۰۰ پرسشنامه‌ی توزیع شده ۳۹۷ پرسشنامه تکمیل و عودت داده شد که از بین آن‌ها نیز ۲ پرسشنامه مخدوش بود، بنابراین داده‌های این پژوهش از تحلیل ۳۹۵ پرسشنامه‌ی کامل بدست آمده است. یافته‌های پژوهشی در دو بخش آمارهای توصیفی و آزمون فرضیه‌ها ارائه می‌شوند. یافته‌های توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار هریک از متغیرهای پژوهشی در جداول شماره ۲ و ۳ و ۴ ارائه گردیده است.

۳۰ - criterion related validity

۳۱ - construct validity

۳۲ - Zullo

۳۳ - Kamen

۳۴ - Shulman

جدول ۲. توزیع فراوانی بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
پسر	۲۰۰	۵۰/۶
دختر	۱۹۵	۴۹/۴
کل	۳۹۵	۱۰۰

همان طوری که داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد ۵۰/۶ درصد گروه نمونه را پسران و ۴۹/۴ درصد را دختران تشکیل می‌دهند.

جدول ۳. توزیع فراوانی بر حسب ناحیه

ناحیه	فراوانی	درصد
ناحیه ۱	۱۷۹	۴۵/۳
ناحیه ۲	۲۱۶	۵۴/۷
کل	۳۹۵	۱۰۰

اطلاعات جدول ۳ بیانگر آن است که ۴۵/۳ درصد گروه نمونه از ناحیه ۱ شهر و ۵۴/۷ درصد از ناحیه ۲ انتخاب شده‌اند.

جدول ۴. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهشی (N=۳۹۵)

متغیر	میانگین	انحراف معیار
سبک اسناد درونی - بیرونی (موقعیت‌های خوشایند)	۵,۶۴	۱,۰۸
سبک اسناد درونی - بیرونی (موقعیت‌های ناخوشایند)	۴,۳۳	۱,۱۱
سبک اسناد پایدار - ناپایدار (موقعیت‌های خوشایند)	۵,۱۴	۱
سبک اسناد پایدار - ناپایدار (موقعیت‌های ناخوشایند)	۳,۴۵	۱,۱
سبک اسناد کلی - اختصاصی (موقعیت‌های خوشایند)	۵,۱۳	۱,۱۴
سبک اسناد کلی - اختصاصی (موقعیت‌های ناخوشایند)	۴,۱۰	۱,۲۵
اسنادهای خوش بینانه (مثبت)	۱۵,۹۰	۲,۴۳
اسنادهای بدبینانه (منفی)	۱۱,۸۹	۲,۴۴
پیشرفت تحصیلی	۱۷,۶۸	۱,۹۶

داده‌های جدول ۴ نشان می‌دهد از میان ابعاد مختلف سبک‌های اسنادی بالاترین میانگین (۵/۶۴) مربوط به سبک اسناد درونی - بیرونی در موقعیت خوشایند و پایین‌ترین میانگین (۳/۴۵) مربوط به سبک اسناد پایدار - ناپایدار در موقعیت‌های ناخوشایند است. همچنین میانگین نمرات اسنادهای مثبت (سازگارانه) از میانگین نمرات اسنادهای منفی (ناسازگارانه) بالاتر است.

سؤال اول: آیا بین سبک‌های اسنادی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

به منظور بررسی ارتباط بین سبک‌های اسنادی با پیشرفت تحصیلی ضریب همبستگی محاسبه و نتایج در جدول ۵ ارائه گردیده است.

جدول ۵. نتایج ضریب همبستگی جهت بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های اسنادی و پیشرفت تحصیلی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱- پیشرفت تحصیلی	۱								
۲- درونی - بیرونی (خوشایند)	-۰/۰۴	۱							
۳- درونی - بیرونی ناخوشایند	-۰/۱۴**	۰/۱۱*	۱						
۴- پایدار - ناپایدار (خوشایند)	۰/۰۶	۰/۴۰**	۰/۰۸	۱					
۵- پایدار - ناپایدار (ناخوشایند)	-۰/۰۲	-۰/۰۴	۰/۲۶**	۰/۰۲	۱				
۶- عام - خاص (خوشایند)	۰/۱۷**	۰/۲۴**	۰/۰۸	۰/۴۱**	۰/۰۴	۱			
۷- عام - خاص (ناخوشایند)	۰/۰۴	-۰/۰۱	۰/۱۹**	۰/۰۲	۰/۲۸**	۰/۳۲**	۱		
۸- اسنادهای خوش‌بینانه (مثبت)	۰/۰۹	۰/۷۳**	۰/۱۲*	۰/۷۹**	۰/۰۱	۰/۷۵**	۰/۱۵**	۱	
۹- اسنادهای بدبینانه (منفی)	-۰/۰۵	۰/۰۳	۰/۶۷**	۰/۰۶	۰/۷۱**	۰/۲۲**	۰/۷۳**	۰/۱۴**	۱

$p < 0.01$ ** & $p < 0.05$ *

داده‌های جدول ۵ نشان می‌دهند از میان ابعاد مختلف سبک‌های اسنادی، سبک درونی - بیرونی در موقعیت‌های ناخوشایند با پیشرفت تحصیلی همبستگی منفی و سبک اسنادی عام - خاص در موقعیت‌های خوشایند با پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت دارند. به منظور بررسی دقیق‌تر میزان تأثیر این دو سبک اسنادی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و قدرت پیش‌بینی‌کنندگی آن‌ها از تحلیل رگرسیون چند متغیری همزمان استفاده گردید که نتایج در جدول ۶ ارائه شده است.

جدول ۶. خلاصه نتایج معناداری مدل رگرسیون برای پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی

منبع واریانس	مجموع مجذورها	میانگین مجذورها	درجه آزادی	R	R ²	F	سطح معنی‌داری
رگرسیون	۷۹/۶۹	۳۹/۸۵	۲	۰/۲۳	۰/۰۵	۱۰/۹۳	۰/۰۰۱
باقیمانده	۱۴۲۹/۶۴	۳/۶۵	۳۹۲				
جمع کل	۱۵۰۹/۳۳	-	۳۹۴				

نتایج تحلیل رگرسیون ارائه شده در جدول ۶ نشان می‌دهد مقدار F بدست آمده (۱۰/۹۳)، با درجه آزادی ۲ و ۳۹۲ در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار است ($F_{(2, 392)} = 10.93, p = 0.001$). بنابراین مدل رگرسیون ایجاد شده از لحاظ آماری معنادار می‌باشد و با توجه به مقدار R² متغیرهای وارد شده در مدل ۵ درصد از واریانس نمرات پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کنند. به منظور واریانس شدت و جهت تأثیر هر یک از متغیرها بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، ضرایب بتا نیز محاسبه و نتایج در جدول ۷ ارائه گردیده است.

جدول ۷. خلاصه نتایج ضرایب رگرسیون

معناداری	t	Beta	خطای معیار	B	سبک‌های اسناد
۰/۰۰۱	۳۰/۸۹	-	۰/۵۶	۱۷/۲۴	مقدار ثابت
۰/۰۰۱	۳/۷۳	۰/۱۸	۰/۰۹	۰/۳۲	کلی - اختصاصی (خوشایند)
۰/۰۰۲	۳/۱۳	-۰/۱۵	۰/۰۹	-۰/۲۷	درونی - بیرونی (ناخوشایند)

با توجه به مقادیر بتا در جدول ۷ سبک اسناد کلی - خاص در موقعیت‌های خوشایند به میزان ۰/۱۸ بیشترین نقش را در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد ($Beta = 0/18$) و ($P < 0/01$). با محاسبه مجذور ضریب بتا، سبک اسناد کلی - خاص در موقعیت‌های خوشایند ۳/۳ درصد و سبک اسناد درونی - بیرونی در موقعیت‌های ناخوشایند ۲/۳ درصد در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارند.

سؤال دوم: آیا دانش‌آموزان دختر و پسر از نظر سبک‌های اسنادی با یکدیگر تفاوت دارند؟

به منظور بررسی این سؤال، از تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شده است. نتایج آزمون باکس که فرض همگنی ماتریس واریانس - کواریانس را مورد بررسی قرار می‌دهد در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸. آزمون باکس جهت بررسی همگنی ماتریس واریانس - کواریانس

آماره باکس	مقدار F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی‌داری
۶/۶۹	۰/۷۰	۳۶	۵۱۹۰۱۱	۰/۰۹

همان‌طور که در جدول ۸ مشاهده می‌شود، آماره‌ی باکس برابر با ۶/۶۹ است. که با توجه به مقدار F بدست آمده و درجات آزادی، سطح معناداری آن بیشتر از ۰/۰۵ است ($P > 0/05$). بنابراین فرض همگنی ماتریس واریانس - کواریانس برقرار است.

جدول ۹. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری روی نمرات سبک‌های اسنادی

اثرات	ارزش	مقدار F	درجه آزادی فرضیه	درجه آزادی خطا	سطح معنی‌داری
اثر پیلایی	۰/۰۷	۳/۳۹	۸	۳۸۶	۰/۰۰۱
لامبدای ویلکز	۰/۹۳	۳/۳۹	۸	۳۸۶	۰/۰۰۱
اثر هوتلینگ	۰/۰۷	۳/۳۹	۸	۳۸۶	۰/۰۰۱
بزرگترین ریشه روی	۰/۰۷	۳/۳۹	۸	۳۸۶	۰/۰۰۱

بر اساس داده‌های جدول ۹ مقدار F به دست آمده در لامبدای ویلکز (۳/۳۹) با درجه آزادی (۸ و ۳۸۶) در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنادار است ($F_{(8, 386)} = 3/39, p = 0/001$). بنابراین بین دانش‌آموزان دختر و پسر حداقل در یکی از سبک‌های اسنادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. در ادامه برای پی بردن به این که در کدام یک از سبک‌های اسنادی بین دختران و پسران تفاوت وجود دارد، نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در مقایسه‌ی دختران و پسران از نظر سبک‌های اسنادی در جدول شماره ۱۰ درج شده است.

جدول ۱۰. نتایج تحلیل واریانس چند متغیری در مقایسه دختران و پسران از نظر سبک‌های اسنادی

سطح معنی‌داری	مقدار F	درجه آزادی	میانگین مجذورات	مجموع مجذورات	شاخص‌های آماری سبک‌های اسنادی
۰/۰۷	۳/۲۷	۱	۳/۸۲	۳/۸۲	درونی - بیرونی خوشایند
۰/۱۷	۱/۸۶	۱	۲/۳۱	۲/۳۱	درونی - بیرونی ناخوشایند
۰/۰۰۰	۱۹/۹۴	۱	۱۹/۲۴	۱۹/۲۴	پایدار - ناپایدار خوشایند
۰/۱۸۲	۱/۷۹	۱	۲/۱۶	۲/۱۶	پایدار - ناپایدار ناخوشایند
۰/۲۸۵	۱/۱۵	۱	۱/۴۹	۱/۴۹	کلی - اختصاصی خوشایند
۰/۱۲۵	۲/۳۶	۱	۳/۶۷	۳/۶۷	کلی - اختصاصی ناخوشایند
۰/۰۰۲	۹/۹۲	۱	۵۷/۲۵	۵۷/۲۵	اسنادهای خوش‌بینانه (مثبت)
۰/۰۴	۴/۰۷	۱	۲۳/۹۷	۲۳/۹۷	اسنادهای بدبینانه (منفی)

همانطور که داده‌های جدول ۱۰ نشان می‌دهد بین دختران و پسران در سبک اسنادی پایدار - ناپایدار موقعیت - های خوشایند ($f=19/94, P<0/01$) و اسنادهای خوش‌بینانه ($f=9/92, P<0/01$) و اسنادهای منفی ($P<0/05$) تفاوت معنادار وجود دارد اما در سایر سبک‌های اسنادی بین آنها تفاوت معناداری مشاهده نمی‌شود. ($f=4/07$)

بحث و نتیجه‌گیری

یکی از اهداف پژوهش حاضر بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های اسنادی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود که نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها گویای این واقعیت است که از میان سبک‌های اسنادی، رابطه‌ی بین سبک درونی - بیرونی در موقعیت‌های ناخوشایند و سبک اسنادی کلی - خاص در موقعیت‌های خوشایند با پیشرفت تحصیلی از نظر آماری معنادار است. به نحوی که سبک اسناد درونی - بیرونی در موقعیت‌های ناخوشایند (شکست) با پیشرفت تحصیلی رابطه‌ای معنادار اما منفی را نشان می‌دهد. یعنی دانش‌آموزانی که شکست‌های خود را به عوامل درونی نسبت می‌دهند از نظر پیشرفت تحصیلی در سطح پایینی قرار دارند. و بین سبک اسنادی کلی - خاص در موقعیت‌های خوشایند (موفقیت) با پیشرفت تحصیلی رابطه‌ی مثبت و معنادار مشاهده شد. یعنی دانش‌آموزانی که موفقیت‌های خود را به عوامل کلی نسبت می‌دهند از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردار هستند. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های طیبی‌سوق و همکاران (۲۰۱۳)، گوردوا و آسین (۲۰۱۳)، گروجینا^{۳۵} (۲۰۰۴)، یونگ شین پارک^{۳۶} و یوچول کیم^{۳۷} (۲۰۰۲)، براندون و همکاران (۲۰۰۲)، بیگدلی و هاشمیان (۱۳۷۶)، رضایی‌مقدم و رستمی (۱۳۸۹) و سلیمانی‌نژاد و شهرآرای (۱۳۸۱) همسویی دارد. واینر (۱۹۷۷) در موضوع مفهوم خود (خودپنداره) تحصیلی معتقد است دانش‌آموزانی که شکست‌های خود را به عوامل درونی و موفقیت‌ها را به عوامل بیرونی نسبت می‌دهند یک تصور منفی از خود در آنها شکل می‌گیرد، یعنی نوعی مفهوم خود (خودپنداره‌ی) منفی در آنها شکل می‌گیرد و این خودپنداره‌ی منفی باعث می‌شود انگیزه و تلاش لازم برای انجام فعالیت‌های تحصیلی از خود نشان ندهند و

^{۳۵} - Georgina

^{۳۶} - Young Shin Park

^{۳۷} - Uichol Kim

از تکالیف بعدی احتراز نمایند. گروچینا (۲۰۰۴) نیز در پژوهشی نشان داد دانشجویان عملکرد تحصیلی خود را به ابعادی از اسناد مانند هسته‌ی کنترل (درونی - بیرونی)، پایداری و کنترل‌پذیری نسبت می‌دهند. به طوری که افراد با پیشرفت تحصیلی بالا موفقیت خود را به عوامل درونی، پایدار و کنترل‌پذیر مانند تلاش نسبت می‌دهند و در مقابل افراد با پیشرفت تحصیلی پایین عدم موفقیت خود را به عوامل بیرونی، ناپایدار و غیرقابل کنترل مانند دشواری تکلیف نسبت می‌دادند.

هدف دیگر این پژوهش بررسی تفاوت بین دختران و پسران از نظر سبک‌های اسنادی بود که نتایج حاصل از تحلیل داده‌های پژوهشی در جدول ۹ نشان می‌دهد تفاوت بین آن‌ها از نظر آماری معنادار بوده و در برخی از سبک‌های اسنادی بین دختران و پسران تفاوت وجود دارد. همانطور که اطلاعات جدول ۱۰ نشان می‌دهد تفاوت میانگین نمرات دانش‌آموزان دختر و پسر در سبک اسنادی پایدار - ناپایدار در موقعیت‌های خوشایند معنی‌دار است. به نحوی که دانش‌آموزان دختر در موقعیت‌های خوشایند (موفقیت) بیشتر از پسران از سبک اسنادی پایدار و اثبات‌برخوردار هستند، یعنی دختران در مقایسه با پسران بیشتر تمایل دارند موفقیت‌های خود را به عوامل اثبات نسبت دهند. تفاوت دیگر آن‌ها در استفاده از اسنادهای مثبت و منفی است. در اسنادهای مثبت (سازگاران) بین میانگین نمرات دانش‌آموزان دختر و پسر به طور معناداری تفاوت وجود دارد و این تفاوت به نفع دختران است. به عبارت دیگر می‌توان گفت که دختران در مقایسه با پسران بیشتر از اسنادهای مثبت و سازگاران‌تر استفاده می‌نمایند. بالعکس در اسنادهای منفی (ناسازگاران) نیز میانگین نمرات دانش‌آموزان دختر و پسر به طور معناداری با یکدیگر تفاوت دارد و این تفاوت به نفع دانش‌آموزان پسر است. به بیان دیگر پسران در مقایسه با دختران بیشتر از اسنادهای منفی برخوردار هستند و از اسنادهای ناسازگاران‌تری استفاده می‌کنند. یافته‌های این بخش از تحقیق با نتایج پژوهش‌های نولن^{۳۸}، هویکسما^{۳۹}، گینگاس^{۴۰} و سلیگمن (۱۹۹۱) که دریافتند پسرها در سنین اولیه نسبت به دخترها سبک تبیینی ناسازگاران‌تری دارند، حیدری و کوشان (۱۳۸۲) که به تفاوت معناداری در نمرات موقعیت‌های موفقیت‌آمیز در دوجنس رسیده بودند و همچنین با یافته‌های رجیبی و شهنی‌بیلاق (۱۳۸۴) که به تفاوت معناداری بین دختران و پسران در استفاده از سبک‌های مثبت و منفی دست یافته بودند همسویی دارد، ولی با نتایج پژوهش‌های هاف، فریزو هنوسا (۱۹۸۲)، گرین‌برگ^{۴۱} و مک‌لاهلین^{۴۲} (۱۹۹۸)، هال و همکاران (۲۰۰۰)، مالینکو^{۴۳}، کولیکان^{۴۴} و افورد^{۴۵} (۱۹۹۶) همخوانی ندارد.

از مهم‌ترین دلایل تمایل دختران به استفاده از اسنادهای اثبات و سازگاران می‌توان به موفقیت‌هایی که زنان در سال‌های اخیر در زمینه‌های آموزشی، علمی، فرهنگی کسب نموده‌اند اشاره نمود. و اما دلایل مغایرت و تناقضی که در یافته‌های پژوهشی مشاهده می‌شود پژوهشگرانی از جمله اکلز (۱۹۸۳)؛ اکلز و همکاران (۱۹۹۸)؛ میس و همکاران (۱۹۸۲) ناشی از روش‌شناختی و ابزارهای اندازه‌گیری می‌دانند (پیتتریچ و شانک، ترجمه‌ی شهرآرای، ۱۳۸۵، ص ۲۲۵). همچنین تفاوت‌های فرهنگی جوامع فردگرا و جمع‌گرا نیز در مغایرت و تناقض مؤثر است. به همان اندازه که تفاوت‌های فرهنگی بر جوانب مختلف رفتارهای اجتماعی مؤثر است بر گرایش‌های اسنادی نیز

^{۳۸} - Nolen

^{۳۹} - Hoeksema

^{۴۰} - Gingus

^{۴۱} - Greenberger

^{۴۲} - McLaughlin

^{۴۳} - Malinchoc

^{۴۴} - Colligan

^{۴۵} - Offord

تأثیر دارد (معتمدی و افروز، ۱۳۸۶).

در پایان با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان نتیجه گرفت بین سبک‌های اسنادی دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی آن‌ها رابطه معنادار وجود دارد. همچنین تفاوت بین دختران و پسران از نظر سبک‌های اسنادی معنادار است.

پیشنهاد‌های پژوهشی و کاربردی

۱. باتوجه به این که نتایج به دست آمده مربوط به جامعه‌ی آماری دانش‌آموزان سال سوم دوره‌ی متوسطه اول شهر همدان می‌باشد توصیه می‌شود از تعمیم نتایج به سایر دوره‌های تحصیلی و سایر مناطق خودداری شود.
۲. در موقعیت‌هایی که دانش‌آموزان با موفقیت و شکست روبرو می‌شوند بازخوردهایی که از افراد صاحب نفوذ مانند اولیا و معلمان دریافت می‌نمایند بسیار مهم است. بنابراین باید اولیا و معلمان توجه نمایند که با ارائه‌ی بازخوردهای صحیح موقعیت‌های موفقیت‌آمیز را به عوامل درونی، باثبات و کلی نسبت دهند و در موقعیت‌های شکست اسنادهای دانش‌آموزان به سوی عوامل بیرونی، ناپایدار و اختصاصی هدایت شوند تا عزت نفس آن‌ها کاهش نیابد.
۳. معلمان، مربیان و اولیا باید از مقایسه‌ی کودکان با یکدیگر بدون در نظر گرفتن میزان توانایی و استعداد آن‌ها خودداری نمایند؛ زیرا ممکن است کودکان شکست‌های خویش را در قیاس با دیگران به عدم توانایی خود نسبت دهند که یک اسناد درونی، پایدار و غیرقابل کنترل است. در صورت تکرار، این موضوع منجر به ایجاد اسنادهای ناسازگارانه در آن‌ها می‌شود.
۴. از ساختارهای رقابتی در کلاس و خانواده جلوگیری شود تا مبنایی برای قضاوت افراد در باره‌ی توانایی‌های شخصی آن‌ها فراهم نشود.

منابع

- اتکینسون، ریتا. ال.، اسمیت، ادوارد. ای.، بم، داریل. ج.، هوکسما، سوزان. نولن.، اتکینسون، ریچارد. سی.، (۱۹۹۶)، زمینه‌ی روان‌شناسی هیلگارد جلد اول (ویرایش دوازدهم)، (ترجمه‌ی حسن رفیعی)، ۱۳۸۴، تهران: ارجمند.
- السون، متیو. اچ.، هرگنهان، بی. آر.، (۲۰۰۹)، مقدمه‌ای بر نظریه‌های یادگیری (ترجمه‌ی علی اکبر سیف)، ۱۳۸۹، تهران: دوران.
- بارون، رابرت.، بیرن، دان.، برنسکامب، نایلا.، (۲۰۰۶)، روان‌شناسی اجتماعی (ویرایش یازدهم)، (ترجمه‌ی یوسف کریمی)، ۱۳۸۸، تهران: نشر روان.
- برک، لورا. ای.، (۲۰۰۱)، روان‌شناسی رشد جلد دوم، (ویراست دوم)، (ترجمه‌ی یحیی سیدمحمدی)، ۱۳۸۳، تهران: ارسباران
- پورمحمدرضای تجریشی، معصومه، (۱۳۸۸)، نقش تعدیل کننده‌ی جنس در ارتباط بین سبک اسناد و پیشرفت تحصیلی، مجله‌ی علوم رفتاری، دوره‌ی سوم، شماره ۲، ص ۱۱۱-۱۰۵.
- پیترینچ، پال. آر.، شانک، دیل. اچ.، (۲۰۰۲)، انگیزش در تعلیم و تربیت - نظریه‌ها، تحقیقات و راهبردها (ویرایش دوم)، (ترجمه‌ی مهرناز شهرآرای)، ۱۳۸۶، تهران: علم.
- جعفری، عیسی، سلیمانی، اسماعیل، اسماعیلی، علی (۱۳۹۰)، مقایسه سبک اسناد در دانش آموزان پسر نابینا و بینا، فصلنامه روان‌شناسی افراد استثنایی، شماره ۳، ص ۷۱
- حیدری، عباس، و کوشان، محسن، (۱۳۸۲)، بررسی ارتباط سبک‌های اسنادی در دانشجویان رشته‌ی پرستاری با پیشرفت تحصیلی، مجله‌ی ایرانی آموزش در علوم پزشکی، شماره ۳، ص ۳۸-۳۷.
- خراشاهی‌زاده، سیده‌سمیه، شهابی‌زاده، فاطمه و دستجردی رضا، (۱۳۹۱)، نقش ادراک دلبستگی دوران کودکی، کنش‌وری خانواده و سبک‌های اسنادی بر اضطراب اجتماعی، فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، شماره ۳۲، ص ۳۸۵
- رجبی، غلامرضا، و شهنی‌بیلاق، منیجه، (۱۳۸۴)، اثرات جنسیت و رشته تحصیلی بر سبک‌های اسنادی دانش‌آموزان دبیرستانی شهر اهواز ویافته‌های روان‌سنجی مقیاس، مجله‌ی علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره بیست‌ودوم، شماره ۴.
- رجبی، غلامرضا، شهنی‌بیلاق، منیجه، شکرکن، حسین، و حقیقی، جمال، (۱۳۸۴)، بررسی رابطه‌ی علی جنسیت، عملکرد قبلی ریاضی، منابع خودکارآمدی ادراک شده‌ی ریاضی، هدف‌گذاری، باورهای خودکارآمدی و سبک‌های اسنادی با عملکرد بعدی ریاضی در دانش‌آموزان سال دوم دبیرستان‌های شهر اهواز، مجله‌ی علوم تربیتی و روان‌شناسی، دوره سوم، شماره ۳، ص ۱۳۶-۱۰۱.
- رضایی‌مقدم، کوروش، و رستمی، شهین، (۱۳۸۹)، سبک اسناد، هسته‌ی کنترل و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز، علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، جلد ۶، شماره ۲.
- سیف، علی‌اکبر، (۱۳۷۲)، روانشناسی پرورشی (روان‌شناسی یادگیری و آموزش)، تهران: آگاه
- سیف، علی‌اکبر، (۱۳۸۹)، روانشناس پرورشی نوین: روان‌شناسی یادگیری و آموزش (ویرایش هشتم)، تهران: دوران.

- سلیمان‌نژاد، اکبر، و شهرآرای، مهرناز، (۱۳۸۰)، ارتباط منبع کنترل و خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی، مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی، سال سی و یکم، شماره ۲، ص ۱۹۸-۱۷۵.
- معاونت پژوهش، برنامه‌ریزی و منابع انسانی، اداره کل آموزش و پرورش استان همدان، (۱۳۹۰)، سالنامه-ی آماری، همدان: میهن.
- معتمدی‌شارک، فرزانه، و افروز، غلامعلی، (۱۳۸۶)، بررسی رابطه‌ی سبک‌های اسنادی و سلامت روان در دانش‌آموزان تیز هوش و عادی، مجله روانپزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، سال سیزدهم، شماره ۲، ص ۱۸۱-۱۷۳.
- یوسفی، علی‌رضا، قاسمی، غلام‌رضا، و فیروزنیا، سمانه، (۱۳۸۸)، ارتباط انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۹، (۱)، ص ۸۵-۷۹.

- **Bayer, S. & Sylvia, R. (1999).** Gender difference in social attributions by college students of performance on course examination. *Current Psychology*, 17, 346-379
- **Bensch, T. (2008).** Gender differences in self- efficacy and academic performance among students of Business Administration. *Journal of Educational Research*, 10(4): 311-318.
- **Bridges, K, Robert . (2001).** Using attributional style to predict academic performance : How dose it Compare to traditional methods ? . *Personality and individual difference*, 31, 723-730.
- **Buttler, D. & Winne, P.(1995).** Feedback and self-regulate learning: A theoretical synthesis. *Review of educational research*, 65, 245- 281.
- **Gibb, Brandon, E. Lin Zhu, Brandon, E. Alloy, Lauren B. Abramson, Lyn Y. (2002).** Attributional Styles and Academic Achievement in University Students: A Longitudinal Investigation. *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 26 (3), 309
- **Greene, B, A. Miller, R, B. Crowson, H, M. Duke, B, L. & Akey, K. L. (2004).** Predicting high school students' cognitive engagement and achievement :Contributions of classroom perceptions and motivation .*Contemporary Educational Psychology*, 29(4), 462-482.
- **Greenberger, E. & Mclaughlin, C, S. (1998).** Attachment, Coping, and Explanatory Style in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 27 (2), 121-139.
- **Hall, H, C. & Smith, B, P. (1999).** Explanatory Style of Secondary Vocational Educators. *Journal of Vocational and Technical Education*, 15 (2), 19-27.
- **Kelley, H, H. & Michela, J. (1980).** Attribution theory and research. *Annual Review of Psychology*, 31, 457-501.
- **Khodayarifard, M. Thomas, M, Brinthaup. Mark, H, Anshel. (2010).** Relationships of parents' and child's general attributional styles to academic performance. *Psychology Education* ,13 (3), 351-365.
- **Morris, M. & Tiggman, M. (2013).** The impact of attributions on academic performance: A test of the reformulated learned helplessness model. *Social science Directory* , 2 (2), 3-15
- **Nolen- Hoeksema, S. Gingus, J, S. & Seligman, M, E, P. (1991).** Sex Differences in Depression and Explanatory Style in Children. *Journal of Youth and Adolescence*, 20, 233-245.
- **Peterson, C. Semel. A. von Beayer, C. Abramson, L, Y. Metalsky, G, I. & Seligman, M, E, P. (1982).** The attribution Style Questionnaire. *Cognitive Therapy*

and Research, 6, 286-229.

- **Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (1984).** Causal explanations as risk factor for depression: Theory and evidence. *Psychological Review*, 91, 347-374.

- **Smith, B, P. Hall, H, C. & Woolcock-Henry, C. (2000).** The Effects of Gender and Years of Teaching Experience on Explanatory Style of Secondary Vocational Teachers. *Journal of Vocational Education Research*, 25 (1), 19-23.

- **Tamara, O, Gordeeva. Evgeny, N, Osin. (2013).** Optimistic attributional style as a predictor of well-being and performance in different academic settings more. <http://academia.edu>.

- **Tayebi sogh, M. Karimi, A. Haghhigh, H. Saber, a. Mohamad Jafar, D. Foad, G. (2013).** Examining the Relationship between Attribution Style and Personality Characteristics and Academic Performance of Bandar Abbas High School Students. *Journal of life science and Biomedicine*, 3 (3), 203-208.

- **Young Shin Park.& Uichol Kim. (1998).** Locus of Control, Attributional Style, and Academic Achievement: Comparative Analysis of Korean-Chinese, and Chinese Students. *Asian Journal of Social Psychology* ,1 (2) , 191-208

- **Weiner, B. (1971).** Attribution theory, achievement motivation, and the Education process. *Review of Educational Research*, 42, (2) , 203-215.